

N:o 54.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag angående kommuns skyldighet i fråga om anställande af barnmorska; gifven Stockholms slott den 21 februari 1908.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående kommuns skyldighet i fråga om anställande af barnmorska.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Hugo Hamilton.

Förslag

till

Lag

angående kommuns skyldighet i fråga om anställande af barnmorska.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Hvarje landt- och hvarje stadskommun skall hafva anställd barnmorska med fast aflöning. Inom kommun, som är af större vidd eller har större folkmängd, skola två eller flera fast aflönade barnmorskor finnas anställda.

Smärre kommuner, som angränsa hvarandra, äga, efter pröfning af Konungens befallningshafvande och sedan vederbörande förste provinssiälläkare i ärendet hörts, förena sig om anställande af gemensam barnmorska. De vare ock därtill skyldiga, såvidt Konungens befallningshafvande, på framställning af förste provinssiälläkare, därom förordnar.

Mindre kommun må jämväl, efter Konungens befallningshafvandes i förenämnda ordning lämnade medgifvande, träffa aftal med angränsande större kommun om rätt att betjäna sig af den större kommunens barnmorska.

Därest Konungens befallningshafvande, efter förste provinssiälläkares hörande, lämnar tillstånd, må stad så ock intill densamma gränsande mindre landtkommun i stället för att anställa barnmorskor med fast aflöning träffa aftal med tillräckligt antal af i staden praktiserande barnmorskor att mot ersättning af kommunen för hvarje förrättning betjäna dess fattiga.

2 §.

I fråga om sättet för barnmorskas utseende äger hvarje kommun besluta.

Äro två eller flera kommuner förenade till ett barnmorskedistrikt, och enas dessa icke i valet af barnmorska, äger Konungens befallningshafvande, efter förste provinsialläkares hörande, utse den af de valda, som därtill finnes lämpligast.

3 §.

Barnmorska, som är i kommuns tjänst fast anställd, skall i årlig lön åtnjuta minst trehundra kronor samt därjämte förses med tjänlig bostad och nödigt bränsle eller ock erhålla ersättning därför med minst etthundra kronor.

Där särskilda omständigheter sådant påkalla, äge Konungens befallningshafvande, på ansökan af kommun och efter förste provinsialläkares hörande, medgifva, att aflöningen må utgå med skäligt lägre belopp.

Aflöningen bestämmes af vederbörande kommun och skall utgöras efter enahanda grund, som för kommunalutskylder i allmänhet är eller kan varda föreskrifven.

Kunna kommuner, som äro förenade till ett barnmorskedistrikt, icke träffa öfverenskommelse om aflöningen, skall frågan afgöras af Konungens befallningshafvande.

4 §.

Huru utöfver den fasta aflöningen ersättning må till barnmorska utgå för hvarje förrättning, därom finnes särskildt stadgadt.

5 §.

Hvad i denna lag sägs om förste provinsialläkare gäller i Stockholm och Göteborg om dessa städers förste stadsläkare samt i Malmö om stadsläkaren.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1912; dock att sådant aftal om barnmorskas anställning i kommuns tjänst mot fast aflöning, som träffats före lagens utfärdande och vid tiden för dess ikraftträdande fortfarande är gällande, skall, oafsedt bestämmelsen i första stycket af 3 §, under aftalstiden äga bestånd.

Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 februari 1908.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
 Statsråden: ALBERT PETERSSON,
 ALFRED PETERSSON,
 HEDERSTIERNA,
 HAMMARSKJÖLD,
 ROOS,
 grefve HAMILTON,
 grefve EHRENSVÄRD,
 MALM.

Departementschefen, statsrådet grefve Hamilton yttrade.

Med underdånig skrifvelse den 16 mars 1906 har medicinalstyrelsen afgifvit förslag till stadga för barnmorskeundervisningen samt till nytt reglemente för barnmorskor.

Kungl. Maj:t har därefter den 18 oktober 1907, på föredragning af chefen för ecklesiastikdepartementet, utfärdat nådig stadga för barnmorskeundervisningen. I sammanhang därmed har Kungl. Maj:t öfverlämnat ärendet, i hvad det rör nytt reglemente för barnmorskor, för vidare behandling till civildepartementet.

Då det afgifna förslaget till nytt barnmorskereglemente i en för detsamma väsentlig del, nämligen i hvad det rör skyldighet för kommun att anställa och aflöna barnmorska, är af beskaffenhet att, i händelse Eders Kungl. Maj:t finner sig vilja bifalla detsamma, böra underställas Riksdagens pröfning, anhåller jag att nu få för Eders Kungl. Maj:t anmäla ärendet i denna del. Sedan frågan härom blifvit behörigen behandlad, torde jag få återkomma till öfriga delar af förslaget.

Till en början tillåter jag mig erinra, att nu gällande nådiga reglemente för barnmorskor, af Kungl. Maj:t utfärdadt den 28 november 1856, icke innehåller något om ovillkorlig skyldighet för kommun att hafva barnmorska anställd. Däremot äro i § 28 upptagna bestämmelser om ersättning till barnmorska; och äro dessa af följande lydelse:

»På landet äge barnmorska, därest icke annorlunda är öfverenskommet, att för sina förrättningar uppbära den ersättning, som, uppå socken-nämnds förslag, vid hennes antagande eller sedermera blifvit å allmän sockenstämma bestämd; börande denna ersättning, för erkänt medel-lösa, därest församlingen ej annorlunda beslutar, utgå af församlingens fattigvård. Sådan taxa bestämmes utan afseende därå, om förlossningen är långsam eller hastig, lätt eller svår, och må ingen särskild godtgörelse för instrumenters användande därvid i taxan tillerkännas barnmorska.

Barnmorska, som samvetsgrannt uppfyller sina plikter, är berättigad njuta ersättning till öfverenskommet eller fastställt belopp af enhvar, som henne anlitar och med hennes biträde blifvit ordentligen betjänt.»

Nu ifrågavarande bestämmelser i medicinalstyrelsens förslag till nytt reglemente återfinnas under rubriken »Om barnmorskors anställande och förmåner»; och tillåter jag mig här återgifva innehållet i samtliga de paragrafer, 30—35, som upptagas under nämnda rubrik, äfven i de delar desamma icke kunna anses utgöra föremål för Riksdagens pröfning. Dessa paragrafer hafva följande lydelse:

§ 30.

På landsbygden skall hvarje kommun, på det att dess invånare må äga tillgång till *examineradt förlossningsbiträde*, anställa minst en barnmorska med fast aflöning; dock må intill hvarandra gränsande mindre socknar kunna gemensamt anställa en barnmorska.

Äfven städerna skola anställa nödigt antal kommunalbarnmorskor. Där i en stad ett flertal barnmorskor praktisera, må likväl kommunen kunna underlåta att antaga barnmorskor mot fast lön, om i stället aftal träffats med tillräckligt många af de praktiserande barnmorskorna att mot taxa, som nedan sägs, betjäna stadens fattiga.

§ 31.

Fast aflöning för kommunalt anställd barnmorska skall bestå dels af skälig, kontant årslön, dels, på landet, dessutom af fri tjänlig bostad

och andra lämpliga naturaförmåner; skolande aflöningen uppgå till minst det belopp, som erfordras för inträde i barnmorskornas pensionskassa. Där kontrakt med fast aflönad barnmorska uppgöres, böra förmånerna däri intagas och viss ömsesidig uppsägningstid af minst sex månader utsätts. Uti sådant kontrakt få icke intagas bestämmelser, som hindra barnmorskan att i nödfall bistå barnaföderska äfven utom kommunen eller som i öfrigt äro stridande mot innehållet af detta reglemente.

§ 32.

För sina förrättningar äger kommunalt anställd barnmorska, när icke annorledes öfverenskommes mellan henne och dem hon betjänar, uppbära *ersättning efter taxa*, som efter förslag af förste provinsialläkaren fastställles af Kungl. Maj:ts befallningshafvande, särskildt för länets landsbygd och särskildt för dess städer. Om skäl därtill finnes, må olika taxa kunna fastställas äfven för skilda delar af ett län och taxa för stad kunna påbjudas äfven för annan kommun med tätt sammanträngd befolkning.

I taxan bör arfvode bestämmas särskildt för förlossning och särskildt för nödig efterbehandling. Vidare böra, där så låter sig göra, ersättningsbeloppen bestämmas olika allt efter de betalningsskyldigas större eller mindre förmåga att dem utgöra.

§ 33.

Utöfver taxan eller öfverenskommen ersättning för barnmorskeförrättningarna tillkommer barnmorska kost under vistelsen på förrättningsstället äfvensom godtgörelse för använda desinfektionsmedel. Öfverstiger afståndet från barnmorskans bostad till förrättningsstället 1 kilometer och finnes farbar väg, skall barnmorskan med tjänlig skjuts befordras till och från stället eller erhålla godtgörelse för utgift, som hon haft för sin och sina sakers fortskaffning.

§ 34.

Arfvode och ersättning enligt §§ 32 och 33, hvilka skola af enskilda gäldas, åligger det den förlösta kvinnan eller den, som för hennes underhåll och vård ansvarar, att vid anfordran erlægga. Tredskas den betalningsskyldige, njute barnmorskan för utbekommande däraf

handräckning hos öfverexekutor, där hon styrker, att räkning å beloppet blifvit tillställd den betalningsskyldige minst fjorton dagar före ansökningens ingifvande till öfverexekutor.

För erkänt medellösa utgå dessa ersättningar, beräknade efter taxans lägsta belopp, från kommunen och erläggas, om icke annorlunda beslutits, af dess fattigvård.

· § 35.

Enskildt praktiserande barnmorska är icke förbunden att följa taxa, utan äger att om henne tillkommande ersättning fritt träffa aftal med dem, som anlita henne. Likaså kommunalt anställd barnmorska, om hon utför förrättning utanför sitt distrikt.

I motiveringen till sitt omförmälda förslag framhåller medicinalstyrelsen, att med de nya bestämmelsernas införande åsyftats tvenne måls nående, det ena, att den principen måtte uttalas, att hvarje kommun skulle vara ansvarig för, att tillgång för dess invånare finnes till examineradt förlossningsbiträde, och det andra, att barnmorskorna tillförsäkras skälig ersättning för sitt ansvarsfulla arbete.

Hvarken den allmänna upplysningens ståndpunkt eller barnmorsketillgången i riket syntes medicinalstyrelsen numera lägga något hinder i vägen för bestämmelsen, att hvarje kommun skulle anställa barnmorska. Men utan tvifvel vore, fortsätter styrelsen, i vissa orter kommunerna så små, att det vore både billigt och lämpligt, att flera kommuner finge förena sig om en barnmorska. Medgäfves detta, syntes ingen betänklighet finnas mot ett sådant stadgande som det i § 30, första stycket, föreslagna. I det senare stycket af samma paragraf hade medicinalstyrelsen ansett sig böra respektera ett i några städer uppkommet bruk att, i stället för s. k. fattigbarnmorskors anställande mot lön, låta de fattiga, inom vissa gränser åtminstone, själfva välja barnmorska, som efter bestämd taxa ersattes af kommunen. Att städer med dylik anordning därmed finge afstå från förmånen, att de burgna invånarna ägde tillgång till barnmorskor, som de kunde ersätta efter taxa, syntes icke vara af någon betydelse, då man ej torde behöfva befara, att icke barnmorskor till behöfligt antal skulle finna med sin fördel förenligt att äfven utan lön nedsätta sig i städerna.

Medicinalstyrelsen erinrar, att i en till Kungl. Maj:t ingifven och af Kungl. Maj:t till medicinalstyrelsen öfverlämnad skrift af den 15

oktober 1901 medicine doktorn E. W. Wretlind jämte ett antal barnmorskor hemställt om åtgärder, i syfte att kommunalt anställda barnmorskor icke skulle kunna oskäligt lågt aflönas, i hvilket afseende sökandena föreslagit, att en minimilön skulle fastställas för barnmorskor. Medicinalstyrelsen hade, anför styrelsen vidare, föreslagit en sådan anordning och därvid ansett lämpligt, att denna lön sattes till det belopp, som i Kungl. Maj:ts nådiga reglemente för barnmorskornas pensionsanstalt den 31 december 1904 fordrades för inträde i sagda anstalt, hvilken ju hvarje kommunalt anställd barnmorska borde tillhöra. Beloppet 200 kronor, hvari naturaförmåner finge ingå med högst 75 kronor, vore antagligen lägre än barnmorskorna tänkt sig och alldeles säkert lägre än de löner, som mångenstädes utginge. Men å andra sidan funnes för närvarande mångfaldiga barnmorskor, som vore aflönade med än lägre belopp, och krafvet på en högre minimilön skulle säkerligen ofta möta stort motstånd, hvilket medicinalstyrelsen hoppades icke rimligtvis kunde ske med den föreslagna lönen. Då emellertid 200 kronors lön säkerligen i allmänhet skulle lämna barnmorskorna för knapp bärgning och, såsom i nyssnämnda underdåniga skrifvelse äfven framhölles, olika stora inkomster behöfdes på skilda orter, hade medicinalstyrelsen ansett det bättre, att låta den större delen af barnmorskornas inkomster utgå i form af ersättning efter taxa, hvilken, för att blifva rättvis och lämpad efter skilda ortsförhållanden, styrelsen ansett böra utfärdas af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länen efter förslag af vederbörande förste provinsialläkare.

Till följd af nådiga remisser hafva underdåniga utlåtanden öfver medicinalstyrelsens omförmälda förslag, försåvidt det angår barnmorskas anställande och förmåner, afgifvits af samtliga Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länen, som i ärendet hört dels kommunalnämnderna i de socknar, hvilka icke hafva barnmorska hos sig anställd, dels magistraterna och stadsläkarna i de städer, Mariestad, Vadstena och Skanör med Falsterbo, hvilka hafva anställd barnmorska mot lägre fast årlig lön än 200 kronor, dels kommunalnämnderna i de socknar, hvilka likaledes hafva barnmorska anställd mot fast lön från en eller flera socknar, utan att lönen sammanlagdt uppgår till 200 kronor om året, dels ock förste provinsialläkarna i länen.

De hörda magistraterna hafva icke haft något mot förslaget att invända.

Af kommunalnämnderna i de socknar, som icke hafva barnmorska hos sig anställd, hafva omkring 150 och af kommunalnämnderna i de

socknar, som hafva barnmorska anställd mot fast lön, ej uppgående till sammanlagdt 200 kronor om året, omkring 190 förklarar sig icke hafva något att erinra mot de tillämnade stadgandena om skyldighet för kommun att mot föreslaget fast arfvode anställa barnmorska, hvaremot omkring 100 af de förra och 25 af de senare ansett sig icke kunna biträda förslaget i denna del.

Från ett fåtal kommunalnämnder, hvilka lämnats tillfälle att uttala sig, hafva yttranden ej inkommit.

Samtliga förste provinsialläkare, med hvilka Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länen i allmänhet instämt, hafva, under uttalande af sin anslutning till förslagets hufvudprincip — skyldighet för kommun att mot fast arfvode anställa erforderligt antal barnmorskor — ansett, att den af medicinalstyrelsen föreslagna fasta minimiaflöningen för barnmorska vore för lågt tilltagen. I sådant afseende har framhållits, att de tryckta ekonomiska förhållanden, hvarunder barnmorskorna för närvarande ofta lefva, menligt inverka på barnmorskekårens rekrytering och därför äro allmänheten till men, att en barnmorska med det slitande och uppoffrande arbete, som, efter genomgången 9 till 12 månaders lärokurs, i regel vore hennes lott, ej kan hafva en bekymmersfri existens med en så låg aflöning som den af medicinalstyrelsen föreslagna, att, om än tidtals en barnmorska ej tages i anspråk af förrättningar, det till arten af hennes verksamhet dock hör att hon städse skall vara beredd att på kallelse infinna sig, på grund hvaraf hon svårligen kan bereda sig annan inkomst, samt att det är anledning befara, att många kommuner blott på grund af befintligheten af en föreskrift om en så låg minimiaflöning som den af medicinalstyrelsen ifrågasatta skulle med dess utgifvande anse sig hafva uppfyllt all skyldighet i aflöningshänseende gent emot sin barnmorska.

Hvad särskildt beträffar det af medicinalstyrelsen föreslagna systemet med en jämförelsevis hög taxa för hvarje förrättning såsom utfyllnad af den föreslagna låga fasta lönen, har — från förste provinsialläkarnas sida så godt som enstämmigt — framhållits, att detta ej vore tillfredsställande. Härutinnan har anförts, att, då såväl antalet förrättningar, som barnmorskorna kunna få att verkställa, som ock de personers betalningsförmåga, de hafva att bispringa, äro synnerligen växlande, barnmorskornas existens med ett sådant system blir alltför osäker. Om taxan sattes hög, blefve den alltför kännbar för dem, som, utan att vara erkändt medellösa, dock vore i små ekonomiska omständigheter och mindre betalningskraftiga. Därigenom uppstode fara, att oexaminerade förlossningsbiträden komme att i större utsträckning anlitas.

Äfven vore begreppet »erkändt medellösa» olika i olika kommuner, och vore det osäkert, när en kommun skulle anse sig böra träda emellan med erläggande af den i taxan bestämda ersättningen.

I betraktande af hvad sålunda anförts hafva samtliga förste provinsialläkare och de flesta af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länen hemställt, att den af medicinalstyrelsen föreslagna minimiaflöningen af 200 kronor måtte väsentligt höjas.

Sålunda hafva Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands, Göteborgs och Bohus län samt Skaraborgs län såsom fast årlig minimiaflöning föreslagit 400 kronor jämte naturaförmåner af bostad och vedbrand. Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands, Jönköpings, Blekinge, Kopparbergs, Västernorrlands och Norrbottens län hafva föreslagit 400 kronor samt Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Hallands och i Gäfleborgs län 300 kronor jämte bostadsförmån, därvid Kungl. Maj:ts befallningshafvande i sistnämnda län dock uttalat tvekan, huruvida en viss minimiaflöning för riket i dess helhet vore lämplig. Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kalmar län har föreslagit 300 kronor samt Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Älfsborgs och Västmanlands län 200 kronor jämte bostad och vedbrand. Förste provinsialläkaren i sistnämnda län har likväl hemställt om en fast årlig minimiaflöning af 400 kronor jämte bostad och vedbrand. Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms, Uppsala, Kronobergs, Gottlands, Kristianstads, Örebro och Jämtlands län hafva icke haft något att erinra mot det af medicinalstyrelsen föreslagna minimibeloppet, men hafva förste provinsialläkarna i Uppsala och Gottlands län såsom fast årlig minimiaflöning föreslagit 400 kronor jämte bostad och vedbrand, förste provinsialläkarna i Kristianstads, Örebro och Jämtlands län 400 kronor samt förste provinsialläkarna i Stockholms och Kronobergs län 300 kronor om året. Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus och i Västerbottens län hafva såsom sin åsikt uttalat, att den af medicinalstyrelsen föreslagna minimiaflöningen är för ringa; och har förste provinsialläkaren i Malmöhus län hemställt om en minimiaflöning af 400 kronor jämte bostad och vedbrand, under det förste provinsialläkaren i Västerbottens län ansett en minimiaflöning af 250 kronor jämte enahanda naturaförmåner vara skälig. Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Värmlands län har ansett, att antingen en fast minimiaflöning af 400 kronor om året borde bestämmas eller också att bestämmelsen om minimiaflöning borde, såsom förste provinsialläkaren i länet ifrågasatt, ersättas med föreskrift att, efter det kontrakt om barnmorskas anställande upprättats, kontraktet skulle insändas till Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande för fastställelse efter förste provinsialläkarens hörande.

I öfrigt har från flera håll uttalats, att anställandet af lämpligt antal barnmorskor af kommunerna samt dessas sammanslagning till barnmorskedistrikt borde underkastas kontroll af förste provinsialläkare eller Kungl. Maj:ts befallningshafvande, samt att det i förslaget lämnade medgifvandet för intill hvarandra gränsande mindre socknar att gemensamt anställa barnmorska borde utsträckas därhän, att äfven mindre städer och köpingar finge rätt att hafva barnmorska gemensamt med en eller flera närbelägna stads- eller landtkommuner med ringa folkmängd. Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Uppsala och Västmanlands län hafva ansett, att kommuner i omedelbar närhet af sådana städer, som enligt förslaget icke vore skyldiga anställa barnmorska med fast aflöning, borde medgifvas enahanda rätt som staden att endast träffa aftal med tillräckligt många af stadens barnmorskor att mot taxa betjäna den närbelägna kommunens fattiga. Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Hallands och i Kronobergs län hafva såsom sin åsikt uttalat, att mindre folkrika kommuner, som omslutas af folkrikare kommuner, borde tillerkännas rätt att anställa barnmorska gemensamt med dessa. Slutligen har Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Hallands län, i likhet med åtskilliga kommunalnämnder, uttalat tvifvelsmål om lämpligheten af en ovillkorlig föreskrift att å landet barnmorska skall förses med tjänlig bostad, äfvensom ifrågasatt, huruvida icke den taxa å ersättning, som skall till barnmorska utgå för hvarje förrättning, lämpligare borde bestämmas af medicinalstyrelsen än af Kungl. Maj:ts befallningshafvande.

I detta sammanhang anhåller jag få anmäla en af biträdande läraren vid barnmorskeundervisningsanstalten i Stockholm medicine doktorn E. Alin och ordföranden i svenska barnmorskeförbundet, praktiserande barnmorskan Hanna Qvarzell enligt uppdrag af sjunde allmänna svenska barnmorskemötet i Malmö 1907 med anledning af föreliggande förslag till Kungl. Maj:t ingifven skrift, däruti anhållits, att kommunalt anställd barnmorskas minimiaflöning ej måtte fastställas lägre än till 400 kronor om året, förutom hittills vanliga naturaförmåner af bostad och vedbrand eller motsvarande penningersättning.

I denna skrift har framhållits det obilliga och olämpliga af en för låg fast aflöning för barnmorskekåren, hvarjämte uttalats farhågor, att den för närvarande till barnmorskorna utgående fasta lönen, hvilken redan hade en högre årlig genomsnittsnivå än 200 kronor, skulle af de lönebeviljande myndigheterna sänkas, då medicinalstyrelsen kunnat anse en aflöning af nämnda belopp skälig. Med den erfarenhet barnmorskorna hade af svårigheten, i synnerhet i mindre bemedlade

familjer, att utfå arfvode, syntes i hög grad tvifvelaktigt, huruvida med den af medicinalstyrelsen föreslagna metoden med en jämförelsevis hög taxa någon allmän förbättring af deras inkomster skulle kunna åväga-bringas. För de flesta kommuner i vårt land syntes det vara lättare att betala en något högre lön än för de många mindre burgna hem, som behöfde barnmorskas hjälp, att betala dem efter en högre taxa. Barnmorskorna hade med afseende på lönevillkor och ekonomisk ställning ej kunnat undgå att jämföra sig med andra yrkesklasser, hvilkas utbildningstid och utbildningskostnader samt intellektuella och sociala förutsättningar erbjöde likhet med barnmorskornas. Särskildt syntes detta vara fallet med småskollärarynnorna, hvilka hade en något kortare lärotid än barnmorskorna, men ändock redan nu begynte med en årslön af 350 kronor förutom fri bostad och andra naturaförmåner. De åtnjöte därjämte två ålderstillägg, hvartdera å 50 kronor. De hade äfven lagstadgad ledighet en lång tid af året, och deras arbete vore ej så slitande som barnmorskornas.

Departements-
chefens yt-
rande.

Sedan gammalt har det i vårt land ansetts vara en kommunal angelägenhet att i den allmänna hälsovårdens intresse sörja för att inom kommunerna tillgång finnes till examineradt förlossningsbiträde.

Sålunda föreskrefs redan i det första allmänna svenska barnmorskereglementet af den 14 oktober 1777 att för att vinna tillträde till den kurs, hvilken enligt reglementet alla, som önskade utöfva barnmorskeyrket, skulle i Stockholm genomgå, elev från landsorten skulle uppvisa kallelsebref från någon stad eller socken, som därigenom förklarade sig villig att efter kursens afslutande antaga henne till barnmorska. I nådigt bref den 3 april 1780 förklarades vidare, att, ehuru önskligt vore, att hvarje socken kunde sin egen barnmorska antaga, det dock på allmogen själf skulle få ankomma, huruvida flera socknar kunde sig om en enda förena, samt hvilka utvägar till hennes aflönande, såsom för dem minst betungande kunde vidtagas. Gällande 1856 års reglemente för barnmorskor uttalar såsom ofvan nämnts, att barnmorskas förrättningsarfvode skall bestämmas å allmän sockenstämma. Också har Kungl. Maj:t genom nådigt bref till kammarkollegium af den 12 maj 1857 på gifven anledning förklarat, att mål i fråga om aflöning åt barnmorska å landet, lika med ärenden rörande andra kommunalafgifter, därom intet särskildt är stadgadt, skola i andra instans på grund af den kammarkollegium i allmänhet tillkommande befattning med jorden åliggande extra ordinarie skyldigheter och besvär samt

med allmänna hushållningen rörande mål tillkomma kammarkollegii pröfning. Dylika mål behandlas jämväl enligt nu gällande instruktion af kammarkollegium.

Sedermera har i nådiga läkarinstruktionen af den 31 oktober 1890 stadgats skyldighet för provinsialläkare att söka medverka därtill, att behörigen examinerade barnmorskor af kommunerna antagas.

Äfven i senaste tid hafva uttryck förekommit för denna uppfattning om tillhandahållande af nödigt förlossningsbiträde såsom en kommunal angelägenhet. Vid 1904 års Riksdag väcktes nämligen inom Andra Kammaren motion om beviljande af särskildt anslag för bisträckande af sådana mindre bemedlade landtkommuner, hvilka ansåge sig behöfva statens hjälp för att kunna hos sig anställa examinerad barnmorska för att tillhandagå inom kommunen varande barnaföderskor. Statsutskottet fann emellertid icke giltiga skäl vara i motionen anförda för frångående af den hittills gällande grundsats, att anställandet och aflönandet af barnmorskor borde vara en kommunernas angelägenhet, samt hemställde på sådan grund, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Detta blef också båda Kamrarnas beslut.

Enligt den af riks försäkringsanstalten med ledning af dit inkomna uppgifter angående inom kommunerna boende och hos barnbördshus anställda barnmorskor senast afgifna årsberättelse angående förvaltningen af barnmorskornas pensionsanstalt, som af riks försäkringsanstalten omhänderhafves, funnos år 1906 i riket 2,841 praktiserande barnmorskor, hvaraf 2,109 innehade anställning hos kommun eller barnbördshus. Återstående 732 utöfvade endast enskild praktik. Af de sistnämnda åtnjuta dock 18, hvilka äro i en ålder af i medeltal 70 år, pension från vederbörande kommuner. Enligt hvad som meddelats mig, hafva i förevarande uppgifter såsom kommunalt anställda räknats de i Stockholm enskildt praktiserande barnmorskor, som till ett antal af 86 erhållit stadens uppdrag att mot ersättning af staden biträda fattiga vid förlossningar, hvaremot såsom enskildt praktiserande räknats öfriga större städers så kallade fattigbarnmorskor, hvilka dels med och dels utan föregående uppdrag af staden lämna förlossningsbiträde åt stadens fattiga mot ersättning endast efter taxa. Enligt nämnda berättelse hade år 1906 1,053 kommuner *en* barnmorska hos sig anställd. 196 kommuner hade mer än en barnmorska i sin tjänst. 991 kommuner hade barnmorska anställd gemensamt med annan kommun, och 266 kommuner hade icke någon barnmorska hos sig anställd.

De hos kommunerna anställda barnmorskornas årliga fasta aflöning under 1907 äfvensom antalet kommuner i hvarje län, som under samma år saknade fast anställd barnmorska, framgår af följande af riks försäkringsanstalten till mig aflämnade tablå.

Kommunalt anställda barnmorskors fasta aflöning enligt

Län:	Kr. 1—49	N*)	Kr. 50—99	N*)	Kr. 100—149	N*)	Kr. 150—199	N*)	Kr. 200—249	N*)	Kr. 250—299	N*)	Kr. 300—349	N*)	Kr. 350—399	N*)	Kr. 400—449	N*)	Kr. 450—499	N*)
Stockholms.....	—	—	1	1	2	2	5	5	10	7	14	14	40	33	11	9	9	5	4	3
Uppsala.....	1	—	1	1	3	2	1	—	7	3	6	5	27	24	3	2	7	6	—	—
Södermanlands..	—	—	—	—	2	—	3	2	6	5	18	17	21	21	10	8	10	8	1	—
Östergötlands...	—	—	4	—	3	1	2	2	8	8	15	15	32	28	9	8	11	5	—	—
Jönköpings.....	—	—	2	1	2	1	2	1	9	3	14	11	33	20	3	1	4	—	1	—
Kronobergs.....	—	—	—	—	1	1	4	2	8	4	15	9	26	10	5	1	3	—	2	—
Kalmar.....	1	—	1	—	3	—	8	6	11	6	15	8	28	12	6	2	9	3	1	—
Gottlands.....	—	—	1	—	—	—	4	4	3	1	5	5	19	19	4	4	3	2	—	—
Blekinge.....	—	—	—	—	—	—	—	—	10	3	11	5	9	4	3	1	9	—	2	—
Kristianstads....	—	—	2	1	16	5	29	9	53	15	27	5	21	2	2	—	1	—	—	—
Malmöhus.....	—	—	10	—	23	5	58	22	67	22	35	10	31	6	5	1	8	3	3	—
Hallands.....	—	—	1	—	5	2	8	4	18	8	10	2	13	3	4	2	4	—	—	—
Göteborgs.....	—	—	—	—	3	2	8	4	13	1	7	2	31	6	3	—	3	—	1	—
Älfsborgs.....	—	—	—	—	3	—	7	4	20	9	21	7	24	11	4	—	10	1	—	—
Skarabergs.....	—	—	2	1	5	1	4	1	16	13	21	9	25	13	3	2	2	—	—	—
Värmlands.....	—	—	—	—	1	—	—	—	11	6	13	10	40	25	11	5	9	4	2	—
Örebro.....	—	—	3	2	—	—	3	2	4	1	8	5	27	20	9	4	11	8	—	—
Västmanlands..	—	—	2	1	2	1	2	2	11	11	14	13	21	17	3	2	5	3	1	1
Kopparbergs....	—	—	—	—	—	—	2	1	3	1	1	—	22	18	17	13	22	16	2	1
Gäflborgs.....	—	—	—	—	—	—	—	—	5	3	5	5	32	27	9	8	12	10	4	3
Västernorrlands	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	5	2	34	19	16	11	25	10	3	2
Jämtlands.....	—	—	3	1	—	—	—	—	6	6	6	5	24	23	11	5	7	4	1	—
Västerbottens...	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	9	1	41	29	15	6	21	9	5	—
Norrbottnens...	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	10	10	14	9	10	8	9	2	4	3
	2	—	33	9	74	23	152	72	305	140	305	175	635	399	176	103	214	99	37	13

*) Därjämto naturaförmåner; bostad, vedbrand m. m.

uppgifter till riksförsäkringsanstalten för år 1907.

Kr. 500 —549	N ^{*)}	Kr. 550 —599	N ^{*)}	Kr. 600 —649	N ^{*)}	Kr. 650 —699	N ^{*)}	Kr. 700 —749	N ^{*)}	Kr. 800 —849	N ^{*)}	Kr. 900 —949	N ^{*)}	Antal barn- mor- skor.	Antal kommu- ner, som sakna fast anställd barnmorska.	L ä n :
1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	99	2	Stockholms.
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57	—	Uppsala.
3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75	1	Södermanlands.
3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	88	31	Östergötlands.
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	72	13	Jönköpings.
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65	10	Kronobergs.
2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	86	13	Kalmar.
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	41	1	Gottlands.
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46	2	Blekinge.
1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	153	2	Kristianstads.
2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	245	6	Malmöhus.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	14	Hallands.
2	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	72	13	Göteborgs.
2	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	92	52	Älfsborgs.
2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80	94	Skaraborgs.
2	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	91	3	Värmlands.
3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68	4	Örebro.
4	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	67	2	Västmanlands.
7	1	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	79	—	Kopparbergs.
5	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73	1	Gäfleborgs.
3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	92	—	Västernorrlands.
3	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	62	—	Jämtlands.
4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	98	—	Västerbottens.
8	3	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60	—	Norrbottnens.
64	17	8	—	15	—	—	—	2	—	1	—	1	1	2,024	264	

Tabellen upptager icke barnmorskornas inkomster på grund af taxa för hvarje förrättning. Enligt hvad jag inhämtat, växlar denna taxa på landsbygden i allmänhet mellan 1 krona för mindre bemedlade och 3 till 5 kronor för förmögnare personer. I städerna är den något högre. Angående beloppet af barnmorskornas årsinkomst på grund af taxa föreligga inga exakta uppgifter. Så mycket torde dock, enligt hvad som meddelats mig, kunna sägas, att årsinkomsten af densamma för närvarande på landet i medeltal icke öfverstiger 100 kronor.

I följande städer, där barnmorska med fast årslön för närvarande icke finnes af staden anställd, hafva nedan angifna antal barnmorskor på grund af förrättningar hos fattiga, hvarför ersättning utgått af staden efter taxa för hvarje förrättning, haft följande inkomst under åren 1904 och 1905:

Stadens namn	År 1904.			År 1905.		
	Antal barnmorskor, till hvilka ersättning utbetalts.	Sammanlagda ersättningsbeloppet i kronor.	Medeltal i jämna kronor.	Antal barnmorskor, till hvilka ersättning utbetalts.	Sammanlagda ersättningsbeloppet i kronor.	Medeltal i jämna kronor.
Stockholm	63	5,808	.92	56	5,639	101
Uppsala	4	121	30	4	141	35
Eskilstuna	6	208	35	8	268	33
Linköping	4	340	85	6	400	67
Norrköping	5	198	39	10	270	27
Malmö	22	538	24	26	670	26
Göteborg	32	1,016	32	37	904	24
Lidköping	1	40	40	1	50	50
Örebro	7	380	54	8	470	59
Gäfle	12	441	37	14	604	43

Det synes mig icke kunna med fog invändas något mot den i medicinalstyrelsens förevarande förslag fastslagna grundsats, att hvarje kommun skall vara ansvarig för att tillgång för dess invånare finnes till examineradt förlösningsbiträde, och detta så mycket mindre som en dylik princip sedan gammalt kan sägas vara förutsatt i de i ämnet meddelade bestämmelser, om än densamma icke direkt uttalats.

Hvad ofvan visats angående de aflöningsförhållanden, hvarunder barnmorskorna nu arbeta, synes mig därjämte ådagalägga, att något från statsmakternas sida bör åtgöras för reglerande och förbättrande af barnmorskekårens ställning. Det kan icke vara till fromma för allmänheten, att samhällstjänare med en utbildningstid af i regel 1 år och med ett så pass ansvarsfullt och kräfvande arbete i den allmänna hälsovårdens tjänst som barnmorskornas ofta lefva under otillfredsställande ekonomiska villkor och utan förutsättningar att ägna sitt yrke den omsorg och det intresse, dess utöfning kräfver.

Att nu för att råda bot mot förevarande missförhållanden genom lagbud ålägga kommunerna att hos sig anställa och med skäligt belopp aflöna nödigt antal barnmorskor torde icke erbjuda allt för stora betänkligheter och synes för öfrigt, därest man vill uppehålla grundsatsen om barnmorskors tillhandahållande åt allmänheten såsom en kommunal plikt, vara det enda medlet att effektivt förbättra barnmorskekårens villkor.

Då jag sålunda ansett mig böra ansluta mig till medicinalstyrelsens förslag, i hvad det innebär skyldighet för kommuner att mot skäligt arfvode anställa nödigt antal barnmorskor, har det tillika stått klart för mig, att det härvid för statsmakterna gäller att framgå varsamt och icke åstadkomma brådstörtade eller för kommunerna betungande rubbningar, hvilka alltför mycket skulle inkräkta på kommunernas fria själfbestämmningsrätt.

Sålunda bör, synes mig, en tillräckligt lång öfvergångstid stadgas, för att kommunerna skola blifva i tillfälle att ordna sig för de nya förhållandena. I sådant afseende hade jag tänkt mig, att man kunde stanna vid den 1 januari 1912 såsom lämplig tidpunkt för den nya ordningens ikraftträdande. De aftal, som redan träffats vid den af mig ifrågasatta lagens utfärdande och hvilkas giltighetstid sträcker sig längre än till den 1 januari 1912, böra dock äga bestånd under hela aftalstiden. Däremot böra inga nya aftal, som strida mot de bestämmelser jag har för afsikt att föreslå, få träffas för längre tid än till nyssnämnda dag.

Såsom hufvudregel synes till en början böra uttalas, att hvarje socken å landet, hvarje stad och hvarje köping, som utgör en kommun för sig — med andra ord hvarje landt- och hvarje stadskommun — skall hafva anställd barnmorska med fast aflöning. Kommun af större ytvidd eller med större folkmängd bör gifvetvis hafva mer än en fast aflönad barnmorska anställd. Att meddela några bestämda föreskrifter om antalet, synes dock ej lämpligt, utan torde frågan böra öfverlämnas till kommunernas eget afgörande. Förste provinsialläkarna och

Kungl. Maj:ts befallningshafvande lära icke underlåta att vaka däröfver, att nödigt antal barnmorskor varder anställdt.

Intill hvarandra gränsande kommuner med ringare folkmängd och små ekonomiska förutsättningar böra gifvetvis få slå sig tillsammans om en barnmorska. Men med hänsyn till angelägenheten att barnmorskan såvidt möjligt varder fullt sysselsatt med sitt yrke, synas dylika kommuner ock böra kunna förpliktas att förena sig till ett barnmorskedistrikt.

Emellertid synes mig tydligt, att frågan om kommuners förening till barnmorskedistrikt bör afgöras af därtill kompetent och lämplig myndighet, nämligen förste provinsialläkarna och Kungl. Maj:ts befallningshafvande. Genom iakttagande af försiktighet och den största hänsyn till kommunernas önskemål vid bestämmandet af distriktsindelningen lär man vara undanröjd för de enskilda kommunernas otillbörliga betungande genom ett lagbud sådant som det ifrågasatta, likasom ock det allmänna förbättrandet af barnmorskekårens ställning väsentligen torde bero på förständig handhafvande af denna fråga.

Det synes mig ock i vissa fall böra kunna tillåtas en mindre kommun att träffa aftal med angränsande större kommun om rätt att betjäna sig af dennas barnmorska.

Det i åtskilliga städer hittills förekommande bruk att staden i stället för att anställa fast aflönad barnmorska träffar aftal med tillräckligt antal af de i staden praktiserande barnmorskor att mot särskild ersättning af staden för hvarje förrättning betjäna dess fattiga, synes jämväl böra lagfästas. Likaledes synes det icke böra förmenas staden angränsande mindre landtkommun att, där så finnes lämpligt, träffa liknande aftal med stadens barnmorskor.

Beträffande de kommuner, som för närvarande icke hafva någon barnmorska hos sig anställd, kan det i regel icke vara annat än rättvist, att de med skäligt belopp bidraga till aflönande af den närbelägna kommunens barnmorska, af hvilkens biträde de betjäna sig. Visserligen är antalet kommuner, som sakna fast anställd barnmorska, inom några län anmärkningsvärdt stort, men af hvad som från dessa län meddelats synes mig framgå, att några verkliga svårigheter icke heller här möta mot det nyss antydda förfaringssättet.

Att såsom t. ex. i Skåne icke mindre än 75 merendels intill hvarandra gränsande socknar hafva hvar sin barnmorska hos sig anställd mot ett fast arfvode, ej uppgående till 200 kronor om året, är också ett missförhållande, som i den mån gällande kontraktstider utgå bör rättas; och bör då tillses, att lämpliga större barnmorskedistrikt inrättas. Ofta torde den förekommande låga fasta aflöningen hafva sin förklaring

i en viss obenägenhet från kommunernas sida att hafva gemensamma funktionärer med annan kommun. I andra fall torde barnmorskans inkomst af taxa hafva uppskattats jämförelsevis högt, och har då den fasta aflöningen satts lägre. Hvad speciellt Skåne beträffar, läser den rika tillgången hittills på barnmorskor hafva berott på den i Lund befintliga barnmorskeundervisningsanstalten, hvilken dock med innevarande år upphör.

Barnmorska synes böra utses på sätt hvarje kommun bestämmer. Kunnna kommuner inom samma barnmorskedistrikt icke enas i valet af barnmorska, läser tvisten böra slitas af Kungl. Maj:ts befallningshafvande.

Hvad härefter angår frågan om en till beloppet bestämd minimilön för kommunalt anställd barnmorska, kan jag till en början icke annat än erkänna det beaktansvärda i hvad såväl från Kungl. Maj:ts befallningshafvande och förste provinsialläkarna i länen som från barnmorskorna själfva framhållits om olägenheten af en så låg lagbestämd minimilön som den af medicinalstyrelsen föreslagna.

Vidkommande den af medicinalstyrelsen framhållna omständigheten, att i reglementet för barnmorskornas pensionsanstalt minimiaflöningen för rätt och skyldighet till inträde i pensionsanstalten fastställts till endast 200 kronor om året, har denna sin förklaringsgrund däruti, att hänsyn därvid måst tagas till bestående anställnings- och aflöningsförhållanden. Understege aflöningen 200 kronor, kunde icke barnmorskan anses i den allmänna hälsovårdens intresse utföra ett så omfattande arbete, att det borde berättiga henne till tjänstårsberäkning för erhållande af pension enligt principerna för pensioneringen.

Nu åter är fråga om att införa ett nytt anställnings- och aflönings-system med efter förhållandena lämpade distrikt, som gifva barnmorskan fullt arbete i hennes yrke och en inkomst, tillmätt efter detta arbete, allt utan rubbning i redan grundade och bestående rättsförhållanden.

Det synes mig därför, som borde minimiaflöningen ej sättas lägre än att barnmorskan, om så skulle för ett eller annat år behövas, ensamt af densamma har möjlighet till nödorttig bärgning, och tillåter jag mig i sådant hänseende föreslå en fast minimiaflöning från kommunen-barnmorskedistriktet af 300 kronor om året jämte skyldighet för kommunen att förse barnmorskan med tjänlig bostad och nödig vedbrand eller ock utgifva ersättning därför med sammanlagdt minst 100 kronor om året. Sålunda ifrågasatta aflöningsförmåner understiga visserligen i betydlig mån hvad i sådant hänseende vid innevarande års Riksdag af Eders Kungl. Maj:t föreslagits för småskollärarinnor, men jag har vid detta mitt förslag icke ansett mig kunna undgå att taga väsentlig

hänsyn till nu bestående förhållanden, hvilka gifva vid handen, att mer än halfva antalet kommunalt anställda barnmorskor för närvarande uppbära aflöning, som understiger hvad jag föreslagit. Därjämte bör uppmärksammas, att barnmorskorna ju hafva utsikt att något förbättra sina löneförmåner genom den ersättning de skola erhålla för hvarje särskild förrättning.

Vid en granskning af barnmorskornas aflöningsförhållanden finner man snart, att en betydande olikhet i aflöning är rådande å olika orter och under olika förhållanden, en olikhet, som väl i viss mån alltid kan komma att vara berättigad. Det synes mig därför vara angeläget att ordna så, att i undantagsfall barnmorska skall kunna aflönas med ett lägre belopp än det föreslagna minimibeloppet; och torde alltså, då omständigheterna därtill föranleda, Kungl. Maj:ts befallningshafvande böra på ansökan af kommun och efter förste provinsialläkarens hörande kunna medgifva, att fasta aflöningen må utgå med skäligt lägre belopp.

Kunna kommuner förenade till ett barnmorskedistrikt ej enas om aflöningen, synes frågan böra afgöras af Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som dock gifvetvis icke äger bestämma aflöningen till högre belopp än det högsta, som någon af de intresserade kommunerna ifrågasatt.

Utöfver den bestämda fasta aflöningen bör, såsom redan antydts, till barnmorska utgå skälig ersättning efter taxa för hvarje förrättning; och synes mig taxan med hänsyn till fasta lörens belopp och andra omständigheter böra för hvarje län fastställas på sätt medicinalstyrelsen föreslagit.

De närmare bestämmelserna härom likasom om öfriga förekommande ersättningar till barnmorskor vid förrättningar torde emellertid icke böra upptagas i en allmän lag.

I enlighet med förenämnda grunder har jag låtit inom civildepartementet utarbета förslag till lag angående kommuns skyldighet i fråga om anställande af barnmorska.

Departementschefen uppläste härefter berörda lagförslag samt hemställde att detsamma måtte föreläggas Riksdagen till antagande.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder lämna bifall och förordnade, att proposition i ämnet af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen aflåtas.

Ur protokollet:

J. V. Wallin.